

Lasten 7

Ylä-Pirkanmaan
lastensuojelun kehittämishanke

LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN

LASTENSUOJELUPROSESSI

- Käsikirja

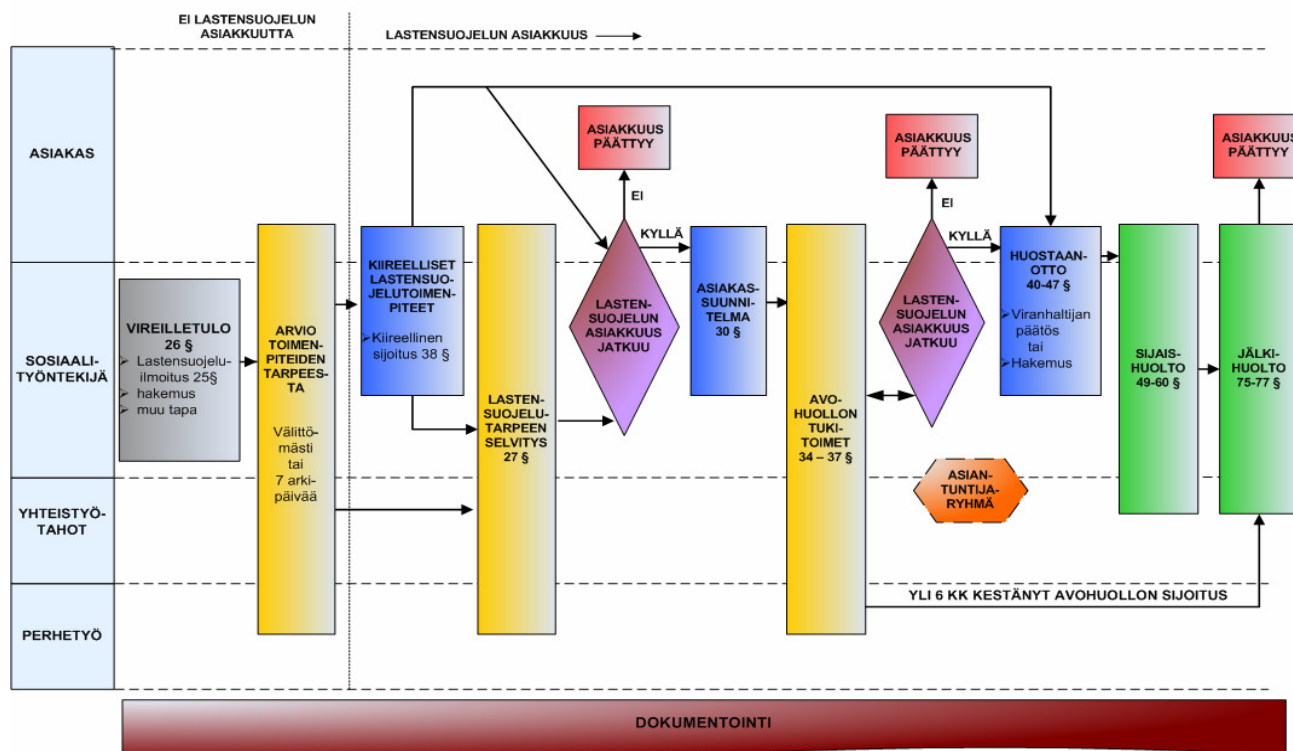
Ylä-Pirkanmaan
lastensuojelun kehittämishanke

LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELUPROSESSI
- KÄSIKIRJA

Sisällys

Lastensuojeluasian vireilletulo	3
Arvio toimenpiteiden tarpeesta	4
Kiireelliset lastensuojelutoimenpiteet	4
Lastensuojelutarpeen selvitys	5
Avohuollon tukitoimet	5
Huostaanotto ja sijaishuolto	6
Jälkihuolto	7

LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELUPROSESSI

Lastensuojeluasian vireilletulo

Lastensuojeluasia tulee vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on vastaanottanut 25 §:n mukaisen ilmoituksen taikka saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. (26 §)

Lastensuojelutarpeen selvitys ja arviointi ovat sosiaalityöntekijän vastuulla (26 §). Sosiaalityöntekijöillä on velvollisuus tutkia jokainen lastensuojelua koskeva ilmoitus, mutta varsinaisiin lastensuojelutoimenpiteisiin ei koskaan ryhdytä ilman lapsen ja perheen tilanteen selvittelyä. Tavoitteena on riittävän varhainen puuttuminen ja erilaisten tukiverkoston mukaan saaminen.

Kun sosiaalitoimi on saanut lastensuojeluilmoituksen, on sillä velvollisuus kirjata ilmoitus lastensuojeluilmoitusten rekisteriin. Tämä ei tarkoita vielä lastensuojeluasiakkuuden alkamista, vaan kyse on lastensuojeluasian vireille tulosta (26 §).

Lastensuojeluun voi ottaa yhteyttä tai tehdä lastensuojeluilmoituksen esimerkiksi naapuri, sukulainen, viranomainen, perheen jäsen tai lapsi tai nuori itse. Yhteydenotto voi muodoltaan olla myös hakemus esimerkiksi taloudellisia tukitoimia haettaessa.

Vireille tulo voi lisäksi tapahtua sosiaalityöntekijän oman huolen perusteella. Huolenaihe on voinut syntyä esimerkiksi jossakin muussa yhteydessä esiin tulleen asian perusteella.

Lastensuojeluilmoitus

Lastensuojelulain 25§ todetaan ilmoitusvelvollisuudesta seuraavaa: ”Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisitoimen ja seurakunnan tai muun uskonnollisen yhdyskunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevat henkilöt sekä muun sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän tai turvapaikan hakijoiden vastaanottotoimintaa tai hätäkeskustoimintaa taikka koululaisten aamu- ja ilta- ja päivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa olevat henkilöt ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia viipymättä ilmoittamaan salassapitosäännösten estämättä kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle, jos he tehtävässään ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä.”

Ilmoittajan ei tarvitse tietää, vaatiiko lapsen tilanne lastensuojelutarpeen selvitystä – huolen syntyminen, sen ilmoittaminen ja tarpeen mukainen yhteistyö riittävät.

Arvio toimenpiteiden tarpeesta

Lastensuojeluasian tultua vireille on sosiaalityöntekijän arvioitava välittömästi, onko lapsella kiireellistä lastensuojelun tarvetta. Mikäli lapsella on kiireellinen lastensuojelu tarve, vaadittaviin toimenpiteisiin ryhdytään välittömästi.

Lastensuojelutarpeen vireille tulon jälkeen sosiaalityöntekijä ratkaisee antaako ilmoitus aihetta toimenpiteisiin. Sosiaalityöntekijän on päätettävä viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen tai vastaavan yhteydenoton saapumisesta, onko sen johdosta ryhdyttävä 27 §:ssä tarkoitetun lastensuojelutarpeen selvityksen tekemiseen, vai onko ilmoitus selvästi luonteeltaan sellainen, ettei se johda toimenpiteisiin. Tämä vaatii arviointia kokonaistilanteesta, mikä sisältää erilaisia selvittelyjä ja yhteydenottoja lapsen ja perheen lisäksi eri tahoihin.

Vireille tulovaiheen jälkeen lastensuojeluprosessi päättyy ja lastensuojeluasiakkuutta ei synny, mikäli sosiaalityöntekijä katsoo, ettei tilanne anna aihetta selvittää lastensuojelutarvetta.

Kiireelliset lastensuojelutoimenpiteet

Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, voidaan hänet sijoittaa kiireellisesti (38§) perhehoitoon tai laitoshuoltoon taikka järjestää muulla tavoin hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Tällaisia syitä ovat: 1) puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai 2) lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai

kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Kiireellisestä sijoituksesta päättää aina pätevä sosiaalityöntekijä.

Lastensuojelutarpeen selvitys

Mikäli sosiaalityöntekijän tekemän arvioinnin perusteella ratkaistaan, että lastensuojelutarpeen selvitys tehdään, alkaa tästä lastensuojeluasian asiakkuus ja lapselle laaditaan oma asiakaskertomus (30§). Asiakaskertomukseen sisällytetään lastensuojeluilmoitusta koskevat tiedot ja ilmoitusrekisteriin merkitään tieto selvityksen ja asiakkuuden alkamisesta.

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee selvityksen lapsen tilanteesta eli arvion lastensuojelutoimenpiteiden tarpeista kolmen kuukauden sisällä siitä kun asia on tullut vireille. Selvitys tehdään lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän johdolla ja parityönä esimerkiksi perhetyöntekijän kanssa tai tiimityönä. Selvitys tehdään myös vastoin asiakkaan tahtoa. Selvityksessä arvioidaan lapsen kasvuolosuhteita, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta sekä lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta. Selvitys tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa.

Selvityksen tekemiseksi sosiaalityöntekijä voi tarvittaessa olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin sekä eri yhteistyökumppaneihin ja asiantuntijoihin ja antaa heille salassa pidettäviä tietoja siinä määrin kuin selvityksen tekeminen edellyttää (laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812, 16 ja 17 §).

Selvityksen perusteella lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä ratkaisee, jatkuuko lastensuojeluasiakkuus vai päätetäänkö se. Huoltajalle ja lapselle on ilmoitettava selvityksen valmistuttua ratkaisusta.

Mikäli lapsi muuttaa pois kunnasta lastensuojelutarpeen selvityksen aikana tai ollessaan muutoin lastensuojelun asiakkaana, on sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoitettava muutosta lapsen uudelle asuinkunnalle. Lisäksi kuntaan on tarvittaessa toimitettava viipymättä myös ne asiaan liittyvät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä lastensuojelutarpeen arvioimiseksi tai lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseksi. Lapsen uuden asuinkunnan on jatkettava selvityksen tekemistä tai muita lastensuojelutoimenpiteitä.

Avohuollon tukitoimet

Avohuollon tukitoimien (34-37§) tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen tai nuoren myönteistä kehitystä. Niitä toteutetaan yhdessä lapsen tai nuoren sekä lapsen vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta pääasiallisesti vastuussa olevien henkilöiden kanssa asiakassuunnitelma huomioon ottaen. Lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana on hänelle tehtävä asiakassuunnitelma yhdessä lapsen, hänen huoltajan sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Asiakassuunnitelmaan kirjataan muun muassa olosuhteet, joihin pyritään vaikuttamaan, perheelle tarjotut palvelut ja tukitoimet sekä toimenpiteiden arvioitu kesto. Lisäksi siihen kirjataan osapuolten mahdollisesti eriävät mielipiteet. Asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Avohuollon tukitoimia ovat:

- Tuki perheen, lapsen ja nuoren ongelmatilanteen selvittämiseksi
- Taloudellinen tuki, koulunkäynnin, ammatin, asunnon hankinnan, työhön sijoittumisen tai harrastusten tukeminen, muu henkilökohtaisen tarpeen tyydyttäminen
- Tukihenkilö- tai tukiperhetoiminta
- Lapsen ja nuoren kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiatarpeet
- Perhetyö tai koko perheen sijoitus laitoshoidon
- Vertaisryhmätoiminta
- Loma- ja virkistystoiminta
- Muut lasta ja perhettä tukevat palvelut

Mikäli lastensuojelun tarve päättyy avohuollon tukitoimien myötä, lastensuojelun asiakkuus päättyy.

Huostaanotto ja sijaishuolto

Lapsen huostaanottoon (40-47§) ja sijaishuoltoon (49-60§) turvaudutaan vain, jos kodin olosuhteet tai lapsen oma käyttäytyminen uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä, eivätkä avohuollon toimenpiteet riitä tai ole mahdollisia ja sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Ennen päätöstä lapsen huostaanotosta, sijaishuollosta ja huostassapidon lakkaamisesta on selvitettävä lapsen oma mielipide ja varattava hänelle mahdollisuus tulla kuulluksi.

Ennen lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle on suoritettava lapsen läheisverkoston kartoittaminen, eli selvittävä lapsen vanhemman, jonka luona lapsi ei pääasiallisesti asu, sukulaisten tai muiden lapselle läheisten henkilöiden mahdollisuudet ottaa lapsi luokseen asumaan tai muutoin osallistua lapsen tukemiseen.

Sosiaalityöntekijä voi halutessaan käyttää työnsä tukena moniammatillista asiantuntijaryhmää (14§) esimerkiksi lapsen huostaanoton tarvetta selvitetessä tai muussa lastensuojeluprosessin vaiheessa. Asiantuntijaryhmän käyttö ei ole pakollista eikä edellytys huostaanoton käsittelylle hallinto-oikeudessa.

Mikäli lapsen huoltaja ja 12-vuotta täyttänyt lapsi eivät vastusta huostaanottoa, huostaanotosta päättää sosiaalihuollon johtava viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän esityksestä. Mikäli joko huoltajat tai 12-vuotias lapsi vastustavat

Ylä-Pirkanmaan
lastensuojelun kehittämishanke

LAPSI- JA PERHEKOHTAINEN LASTENSUOJELUPROSESSI - KÄSIKIRJA

huostaanottoa tai siihen liittyvää sijaishuoltoon sijoittamista, asian ratkaisee hallinto-oikeus johtavan viranhaltijan hakemuksesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

Kun lapsi on otettu huostaan, sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus huostaanoton tarkoituksen toteuttamiseksi päättää lapsen olinpaikasta sekä hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta sekä näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Sijaishuollossa olevalle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma, jota tarkistetaan vähintään kerran vuodessa. Lisäksi huostaan otetun lapsen biologisille vanhemmille laaditaan kuntoutussuunnitelma, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kun huostassapidon edellytyksiä ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, johtava viranhaltija tekee päätöksen huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Huostassapito lakkaa lapsen täyttäessä 18-vuotta.

Jälkihuolto

Sijaishuollon päättymisen jälkeen lapselle tai nuorelle järjestetään jälkihuolto (75-77§). Jälkihuolto on järjestettävä myös, jos avohuollon tukitoimena tehty kiireellinen sijoitus kestää yli puoli vuotta yhtäjaksoisesti ja on kohdistunut lapseen yksin. Lapsella tai nuorella on oikeus jälkihuoltoon viisi vuotta sijoituksen päättymisen jälkeen tai kunnes hän täyttää 21-vuotta. Jälkihuollossa olevalle lapselle laaditaan asiakassuunnitelma.